

Samfunnsutvikling - Kommunal veiledning plan

STATSFORVALTEREN I INNLANDET
Postboks 987

2604 LILLEHAMMER

Deres ref:
2020/12316

Vår ref:
2021/9946-5
Hanne Thingstadberget
Gunhild Sem
Henriette Aasen
Bjørn-Arild Sveen

Dato:
02.09.2021

Svar ang. oppstart av arbeid med rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat

Vi viser til oversendelse ved brev datert 30.03., med svarfrist 01.09.2021. Saken omhandler varsel om oppstart av arbeid med rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vedtok i møte 30.11.2020 å starte arbeidet med rullering av Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane og Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat. Forslaget til prosjektplan er sendt på høring sammen med oppstartvarselet, og omhandler følgende hovedpunkt:

- Bakgrunn for planprosessen
- Rammer, bestemmelser og definisjoner
- Om bevaringsmål
- Målet med forvaltningsplanarbeidet
- Aktører

I forbindelse med høringen bes det spesielt om innspill til aktuelle problemstillinger knyttet til forvaltningen av verneområdene/besøksforvaltning/informasjon/skjøtsel/tiltak, oversikten over aktører, kunnskapsgrunnlaget, organiseringen av planarbeidet, samt tidsplanen.

Planfaglige forhold

Fylkeskommunen har ingen vesentlige planfaglige merknader til det varslede planarbeidet eller den foreliggende prosjektplanen.

Klima- og miljømessige forhold

Villrein

Det er ved rullering av forvaltningsplanene viktig å få frem bevaringsmål og nåværende status for verneverdien villrein. I § 2 i verneforskriften for Rondane nasjonalpark, er det angitt at et av formålene er å ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt

fjellområde. Videre det å ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane. Norge har et særskilt internasjonalt ansvar for å ta vare på villreinen. Villreinhensyn bør derfor være et av hovedpremissene ved rullering av forvaltningsplanene for de store verneområdene i Rondane og for Hemmeldalen naturreservat. Vi ønsker å foreslå følgende bevaringsmål for villrein: «Indikatorerne i kvalitetsnormen for villrein skal ha en kvalitet som tilsvarer gul eller grønn klassifisering».

Hovedutfordringen i Rondaneområdet som helhet er konflikter mellom menneskelige inngrep og villrein. Den samlede belastningen av omfattende bit for bit utbygging har virket negativt inn på villreinområdet som helhet. For mye arealinngrep og ferdsel virker barrieredannende, slik at leveområder for villrein går helt eller delvis ut av bruk. Menneskers bruk av infrastruktur er av større betydning enn selve infrastrukturen i seg selv, for eksempel antall som benytter en sti per dag.

Bestanden i Rondane er nå delt opp i flere delstammer (Rondane nord for Ula, Vulufjell, Finnsjøfjell og Rondane sør for Fv. 27). Det bør legges særlig vekt på nord-sør trekk i villreinområdet for utveksling mellom de ulike delbestandene og tilgang til nødvendigbeite etter årstid. De sentrale og nordlige områdene i Rondane har rikelige vinterbeiter. Derimot så har Rondane nord generelt lite sommerbeite. Tilgangen til sommerbeiter er ytterligere redusert på grunn av menneskelig ferdsel. Veksten og størrelsen på villrein er i hovedsak regulert av mattilgangen på sommerbeitene, og derfor av avgjørende betydning for dyras kondisjon. Det å ivareta rekket nord-sør for Grimsdalen er derfor fortsatt av betydning. De siste årene har trekket over Grimsdalsveien vært særlig utfordrende i sommerperioden. En annen uheldig effekt av at villreinen oppholder seg på begrensede områder, er eksempelvis fotråte. Lavere bestander kan da bli nødvendig, som igjen fører til at mindre motstandsdyktighet mot tap av dyr til eksempelvis skredulykker eller nedisede beiter. Færre dyr betyr også lavere inntekter til rettighetshaverne og færre som får ta del i jaktkulturen.

Siden siste forvaltningsplan har trekket vest for Rondanemassivet (Høvringen-Per Gynt-Spranget-Rondvassbu) opphørt. Retablering av trekket nord-sør på vestsiden av Rondanemassivet fremstår som svært viktig. Omlegging av stier og tiltak for å kanalisere ferdsel til randområdene vil være aktuelle tiltak. I den forbindelse vurderer vi til at det kan være behov for nedleggelse av stien mellom Peer Gynt og Rondvassbu.

Det er også nødvendig å fokusere på muligheten for villrein å trekke nord-sør over Fv. 27. Dette trekket har fortsatt fungert enkelte år. Det er særlig press fra vestlige områder med tanke på utbygging og ferdsel. Kalvingsområdene i Rondane har i hovedsak flyttet seg til indre og østlige områder. Det å fortsatt begrense tilrettelegging for ferdsel fra øst mot vest er derfor viktig.

Rondane sør har en god balanse mellom vinter- og sommerbeiter. Myrområdene er viktige, da området mangler breer og store snøfonner. Hemmeldalen naturreservat har som et av verneformålene å bevare villreinen sine leveområder. Naturreservatet er kalvingsområde og barmarksbeite for reinen i Rondane sør. Kalvingsområdet var også en viktig del av grunnlaget for opprettelsen av Hemmeldalen naturreservat. Ferdselen er i dag liten sammenlignet med øvrige deler av Rondane, men utbygging i omkringliggende områder kan generere økt ferdsel, eksempelvis Digeråsen/birkenåsen.

Klimaendringer kan medføre forverrede vinterbeiteforhold for villrein med mer nedbør og nedising. Kombinasjonen fragmenterte villreinområde og klimaendringer vil også kunne medføre at sykdommer og/eller parasittbelastning vil kunne få større betydning. Endret klima vil også kunne endre plantesamfunnene, og med det beitegrunnlaget. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger som arealtap og forstyrrelser begrenses mest mulig.

De viktigste forvaltningsmessige grepene en kan gjøre er å hindre økt ferdsel og redusere infrastruktur i kjerneområdene, samtidig som en prøver å tiltrekke seg folk i randområdene. Tidligere undersøkelser har vist at Rondane har stor andel førstegangsbesøkende og at de kommer langveis fra. Det er derfor et stort potensiale for kanalisering i form av tilrettelegging og informasjon. For å kunne ivareta villreinen, må man skjerme områder som i dag har begrenset ferdsel og er funksjonelle områder for villreinen. I andre områder må man styre ferdselen og utføre tiltak for å gjenopprette tidligere trekkområder. Enkelte reguleringer krever en revisjon av verneforskriftene. Ved reguleringer på ferdsel må det medfølge god informasjon for å forklare bakgrunnen for de tiltak som innføres.

Det skal utarbeides egne forvaltningsplaner for hvert enkelt av de 14 verneområdene. I utarbeidelsen er det viktig at villreinhensyn først vurderes helhetlig, på tvers av alle verneområdene.

I Jotunheimen nasjonalpark har en gode erfaringer med sonedeling av hele nasjonalparken, som bidrar til å ta vare på sårbare verneverdier ved streng dispensasjonspraksis i såkalt grønn sone, og som samtidig gir mer forutsigbare rammer for brukerne av områder innen de gule sonene. En lignende soneinndeling kan være aktuelt for Rondaneområdet. Nåværende forvaltningsplan inneholder enkelte soner for organisert ferdsel.

Kunnskapsgrunnlaget om villreinens områdebruk og unnavikelseeffekter i Rondane er god og i stor grad forbedret siden gjeldende forvaltningsplan. De viktigste bidragsyttere til nytt kunnskapsgrunnlag for villrein i Rondane er:

- NINA temahefte 74 - Silhuett Rondane (2019)
- Registrering av villreinen sin områdebruk innen Gråhø/Tjønnsseterfjellet i Nord-Fron og Sør-Fron og i Veslefjellet/Kuva i Dovre (2018)
- NINA kortrapport 32 - Sårbarhetsvurdering av to innfallsporter til Rondane nasjonalpark: Høvringen og Mysusæter (2016)
- NINA rapport 1013 - villrein og ferdsel i Rondane (2014)
- GPS-sendere på simler registrert i i kartløsningen dyreposisjoner (pågående)

Kunnskapen vil bli ytterligere styrket gjennom det pågående arbeidet med kvalitetsnormen for villrein. Det er imidlertid behov for mer kunnskap om utveksling av villrein mellom Rondane og Sølknletten, samt hvor mye sommerbeiter som er tilgjengelig i de nordlige områdene. For Rondaneområdet er kunnskapen om arealbruk god for simler/fostringsflokker, men begrenset for bukker. Sistnevnte bruker i større grad lavereliggende skogsområder og buffersone mellom villreinområde og utbyggingsområde. Bukkene er viktige tradisjonsbærere i å opprettholde områdebruken. Randsoner kan bli særlig viktige ved økt beitetrykk.

Rondane er avlangt og smalt fjellområde, slik at man kan nå de indre områdene på dagsturer. Utbygging og ferdsel i buffersonen medfører økt ferdsel også i de indre områdene. Det er behov for mer kunnskap om friluftsliv og ferdsel. Da særlig med tanke på nye former for friluftsliv, som eksempelvis randonee og geocaching. Informasjonsdeling og inspirasjon via sosiale medier bidrar til endringer innen friluftsliv. Det er viktig at man i forvaltningsplanene er fremtidsrettet, og er forberedt på eventuelle nye former for friluftsliv. Siden det ikke er midler til ny brukerundersøkelse, vil man ha man ha begrenset ny kunnskap om den typiske besøkende Rondane og de ulike innfallsportene.

Ved besøksstrategier er det et viktig prinsipp at dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt. I forhold til ivaretagelse av verneverdien villrein, bør det legges særlig fokus på påvirkningen fra ferdsel.

Vannmiljø

Fylkeskommunen minner om de regionale planene for vannforvaltning. Regionale planer for vannforvaltning fastsetter miljømål for alt vann, både elver, innsjøer og grunnvann. Vedtatte miljømål skal sikre en helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannet vårt. Planområdet til forvaltningsplan verneområdene i Rondane og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat ligger innenfor Innlandet og Viken vannregion, og Regional plan for vannforvaltning for vannregion Glomma 2016 – 2021 er gjeldende. Gjeldende plan er under revisjon.

Fylkeskommunen ønsker at de regionale planene for vannforvaltning og vedtatte miljømål for vannforekomstene innenfor verneområdene kobles til den helhetlige forvaltningen av verneområdene. Fylkeskommunen er også ansvarlig for forvaltningen av høstbare, ikke-truede arter av innlandsfisk, og ønsker å være en aktør i utvikling knyttet til nærings- og fritidsfiske i Innlandet. Vi ønsker derfor å bli involvert i videre prosess som en aktør i forhold til vann- og fiskeforvaltning.

Kulturvern faglige forhold

Kulturarv i Innlandet fylkeskommune forventer at det i rullering av forvaltningsplan for verneområdene i Rondane og Hemmeldalen settes fokus også på ivaretagelse av kulturminneverdiene. Dette gjelder både bygningsmiljøer, arkeologiske kulturminner og vegfar, som Den gamle kongevegen over Dovrefjell. Arbeidet som er gjort med kulturminnetema i gjeldende forvaltningsplan må videreføres og oppdateres.

Det nevnes i prosjektplanen at det er aktuelt å knytte bevaringsmål til kulturminner. Bevaringsmål og retningslinjer må utformes slik at de gir gode føringer for videre forvaltning av kulturminner i verneområdene. Vi i regional kulturminneforvaltning ønsker å delta i diskusjonen omkring hvilke kulturminner dette skal gjelde og hva slags bevaringsmål som er aktuelle. Kulturarv vil ettersende et notat med innspill til hvordan en kan arbeide godt og målretta med kulturminneverdiene i verneområdene. Vi vil bidra med forslag til tema, bevaringsmål og retningslinjer som vi mener bør innarbeides i en forvaltningsplan. Et viktig innspill er at vi ber om at det tas stilling til om, og når, en kulturminneplan skal utarbeides, og hvor ofte temakart for kulturminner skal oppdateres. Dette er et viktig arbeid for å kunne drive kunnskapsbasert forvaltning av kulturminneverdiene i verneområdene i Rondane og Hemmeldalen.

Kunnskapsgrunnlaget for kulturminner i verneområdene er mangelfullt, spesielt nord i Rondane. Delprosjekt 3, kontrollregistrering av kulturminner i Rondane (del av verdiskapningsprosjektet Villreinfjellet Rondane som verdiskaper) viser både at det var behov for bedre kartfesting og informasjon om kulturminnene i Rondane, at det er potensial for funn av flere kulturminner og at kulturminner noen steder er utsatt for slitasje ved ferdsel. Kontrollregistreringene gir et godt grunnlag for å vurdere tålegrenser for og muligheter/behov for tilrettelegging av kulturminner langs turstier som er mye brukt. Mange kulturminner får nå korrigert kartfesting gjennom prosjektet, men det gjenstår fortsatt kontrollregistrering av mange av kulturminnene i Rondane. I Hemmeldalen er det registrert kulturminner etter gjeldende forvaltningsplan ble utarbeidet, disse må innarbeides og hensyntas ved rulleringen.

Tilrettelegging av kulturminner krever samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og nasjonalparkforvaltning. Det er vesentlig med helhetlig tenkning omkring de ulike miljøverdiene, både naturverdier og kulturminneverdier. Kulturminner kan være sårbare for slitasje og skader ved økt bruk, noe som må være tema ved vurdering av kanalisering av

ferdsel i verneområdene. Kanalisering av ferdseil må skje til områder og kulturminner som tåler tilrettelegging og det må vurderes alternativ formidling av kulturminneverdier, ikke bare fysisk tilrettelegging.

Samferdselsfaglige forhold

Det er gitt en omtale av de ulike aktørene i planprosessen i forslaget til prosjektplan. Det er da relevant å minne om at fra 01.01.2020 ble drift, utbygging, planlegging og forvaltning av fylkesvegane overført fra Statens vegvesen til fylkeskommunene. Disse oppgavene utføres nå av Samferdselsavdelingen i Innlandet fylkeskommune. I tillegg til at fylkeskommunen uttaler seg som forvalter av fylkesveger, har vi samferdselsfaglig også ansvar for å sørge for at regionale føringer innenfor trafiksikkerhet, samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, miljø og klima, samt tilrettelegging for gående, syklende og kollektivtrafikk, blir ivaretatt i planleggingen.

Med vennlig hilsen

Kristin Ryen Reithaug
seksjonssjef

Hanne Thingstadberget
rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.